VERENIGING VOOR VROUW EN RECHT CLARA WICHMANN

Gespreksnotitie rondetafelgesprek 8 april 2026 dubbele geslachtsnamen

Tweede Kamer, vaste commissie voor Justitie en Veiligheid
Bijdrage dr. Annemarie Middelburg, coördinator Werkgroep Naamrecht van de VVR

Inleiding
Sinds 1 januari 2024 maakt de Wet introductie gecombineerde geslachtsnaam (WIGG) het mogelijk om kinderen een achternaam te geven die bestaat uit een combinatie van de namen van beide ouders. Daarmee is een belangrijke stap gezet. Tegelijkertijd is een fundamenteel probleem blijven bestaan: de wetgever heeft de zogenoemde 'vaders-wil-is-wet'-bepaling gehandhaafd. Indien gehuwde of geregistreerde ouders geen overeenstemming bereiken over de geslachtsnaam van hun eerste kind, wordt de naam van de vader (of duomoeder) ingeschreven. Deze vangnetbepaling vormt een in onze wetgeving inmiddels zeldzame vorm van directe seksediscriminatie.

Deze gespreksnotitie laat zien dat dit geen nieuw vraagstuk is, maar een structureel probleem met een lange voorgeschiedenis. Tegelijkertijd blijkt dat landen om ons heen deze ongelijkheid inmiddels hebben gecorrigeerd en dat ook in Nederland een eenvoudige en uitvoerbare oplossing voorhanden is.

Voorgeschiedenis
De discussie over discriminatie in het naamrecht kent een lange voorgeschiedenis. Al in 1988 oordeelde de Hoge Raad dat het systeem seksediscriminerend was.[1] In 1991 werd Nederland partij bij het VN-Vrouwenverdrag; toen pas werd een wetsvoorstel ingediend dat ouders de mogelijkheid gaf te kiezen voor de naam van de vader of voor de naam van de moeder. De vraag hoe te handelen bij gebrek aan overeenstemming tussen ouders leidde tot een langdurige politieke discussie. Tussen 1991 en 1997 werden alle denkbare varianten van een vangnetbepaling overwogen. Daarbij stond voorop dat verschillen tussen ouders ondergeschikt werden geacht aan hun gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het kind, en dat zij daarom een gelijke rechtspositie dienden te hebben. Eerst stelde de regering voor dat in geval van onenigheid een beroep zou kunnen worden gedaan op de rechter. Daarvoor was in de Kamer geen draagvlak, omdat de rechter vaak geen aanknopingspunten zou hebben voor zijn beslissing. Vervolgens werd loting voorgesteld. Dat vond de Kamer gênant, dus stelde de regering voor uit te gaan van de naam van de moeder met de mogelijkheid daarvan af te stappen door binnen drie maanden een akte van naamskeuze op te maken. Uiteindelijk werd, bij gebrek aan consensus, gekozen voor de naam van de vader. Daarmee werd de gelijkberechtiging van mannen en vrouwen ingeruild voor de zogenoemde vaders-wil-is-wet bepaling. Sindsdien is sprake van een langdurige impasse: de wet discrimineert nog steeds op grond van geslacht, omdat de wetgever geen overeenstemming heeft bereikt over een sekseneutrale vormgeving van de vangnetbepaling.

---

[1] HR 23 september 1988, NJ 1989, 740. De Hoge Raad oordeelde dat het BW op dit punt in strijd was met artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR), maar achtte het aan de wetgever om te bepalen op welke wijze deze strijdigheid moest worden opgeheven.

Met het voorstel voor de WIGG kwam een reëel uitvoerbaar alternatief beschikbaar om de impasse te doorbreken. De regering wenste daar echter niet naar te kijken, ontkende dat de wet nog steeds in strijd is met het IVBPR en andere verdragen en beriep zich op "praktische redenen" voor het handhaven van de vaders-wil-is-wet bepaling. Een gewijzigd amendement Mutluer/Bromet[2] kreeg helaas geen meerderheid, waardoor het naamrecht nog steeds een schoolvoorbeeld van ongelijke behandeling en directe seksediscriminatie is.

Analyse: ongerechtvaardigd onderscheid op grond van geslacht
De huidige vangnetbepaling, die bij onenigheid tussen de ouders kiest voor de naam van de vader (of duomoeder), maakt een ongerechtvaardigd onderscheid op grond van geslacht, doordat in gelijke gevallen ongelijk wordt behandeld.

Deze regeling is in strijd met het gelijkheidsbeginsel van artikel 1 Grondwet en met internationale verdragsverplichtingen, waaronder artikel 26 van het IVBPR en artikel 14 jo. 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.[3] Ook artikel 16 van het VN-Vrouwenverdrag verzet zich tegen een dergelijke regeling. Het toezichthoudend comité (CEDAW) heeft Nederland hier herhaaldelijk voor op de vingers getikt en benadrukt dat het huidige naamrecht indruist tegen het fundamentele uitgangspunt van gelijkheid: *"The Committee reiterates its concern that the Law on Names provides that, where the parents cannot reach an agreement as to the name of a child, the father has the ultimate decision, which contravenes the basic principle of the Convention regarding equality."*[4] CEDAW heeft Nederland expliciet aanbevolen de regeling te herzien en in overeenstemming te brengen met het Verdrag.

De Werkgroep Naamrecht van de VVR heeft dit herhaaldelijk onder de aandacht gebracht van uw commissie. Na de verwerping van het gewijzigd amendement Mutluer/Bromet heeft de werkgroep haar argumenten nog eens neergelegd in een brief van 8 oktober 2022 aan de Commissie Justitie en Veiligheid van de Eerste Kamer.[5]

Buitenlandse ontwikkelingen
In internationaal perspectief valt op dat de afgelopen decennia de vaders-wil-is-wet constructie in geen van de ons omringende landen nog overeind is gebleven. Zo hanteert Frankrijk bij onenigheid tussen ouders automatisch een combinatie van beide namen in alfabetische volgorde. In België werd de regel dat bij onenigheid de naam van de vader geldt, door het Grondwettelijk Hof vernietigd wegens strijd met het gelijkheidsbeginsel. Het Hof benadrukte dat een dergelijk onderscheid alleen kan worden gerechtvaardigd door zeer zwaarwegende redenen, en dat traditie daarvoor onvoldoende is. Ook in Italië is geoordeeld dat het bestaande naamrecht niet langer houdbaar is. Onder verwijzing naar het EVRM werd bepaald dat kinderen in beginsel de naam van beide ouders krijgen, tenzij ouders gezamenlijk anders kiezen. Deze ontwikkelingen laten zien dat sekseneutrale oplossingen in de landen om ons heen inmiddels de norm vormen.

Administratieve lasten als bezwaar?
Een argument tegen een sekseneutrale vangnetbepaling is dat dit zou leiden tot grote administratieve lasten voor burgers en overheid. Dit houdt geen stand. Al in het rapport

[2] Kamerstukken II 2021/22, 35990, nr. 10.
[3] Kamerstukken II 2021/22, 35990, nr. 12.
[4] CEDAW/C/NLD/CO/4 (2007).
[5] Gepubliceerd als bijlage van haar voorlopig verslag, tezamen met een brief van 25 oktober 2022 van het College voor de Rechten van de Mens, dat concludeerde dat de vangnetbepaling in strijd is met het recht op gelijke behandeling en non-discriminatie. Kamerstukken I 2022/23, 35990, stuk B.

Bouwstenen voor een nieuw naamrecht (2009)[6] werd aanbevolen om de naamskeuze te regelen via schriftelijke verklaringen van beide ouders. In 2010 onderschreef Minister Hirsch Ballin deze benadering en stelde: "De Werkgroep meent mijns inziens terecht dat de naamskeuze in dit geval eenvoudiger kan, te weten door een schriftelijke verklaring."[7] Het vermeende probleem van administratieve lasten is daarmee eenvoudig op te lossen.

Aanbevelingen

1. **Introduceer een sekseneutrale vangnetbepalin**g
   Bij gebrek aan overeenstemming wordt automatisch gekozen voor een gecombineerde geslachtsnaam (in alfabetische volgorde).
2. **Maak gebruik van een schriftelijke of digitale verklaring**
   Regel de naamskeuze via schriftelijke of digitale verklaringen van beide ouders, waardoor administratieve lasten worden beperkt.

Tot slot

De keuze voor een geslachtsnaam lijkt technisch, maar raakt aan fundamentele gelijkheid. Met de invoering van de gecombineerde geslachtsnaam is iedere rechtvaardiging voor de zogenoemde vaders-wil-is-wet-bepaling vervallen. Nederland staat hierin inmiddels alleen. Het is hoog tijd om deze ongelijkheid te beëindigen.

[6] Ministerie van Algemene Zaken, *Bouwstenen voor een nieuw naamrecht*, april 2009.
[7] Kamerstukken II 2009/10, 32137, nr. 121